

Чхеайло Ірина Іванівна,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і педагогіки професійної підготовки,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,

м. Харків, Україна

e-mail: letolux@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1325-2018P

СМЕРТЬ АВТОРА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВІД МЕТАФОРИ ДО РЕАЛЬНОСТІ

Стаття присвячена переосмисленню концепції «смерті автора» в умовах цифрової епохи та поширення штучного інтелекту, що поставив під сумнів усталені культурні уявлення про природу авторства. У статті аналізуються соціально-філософські та культурні аспекти трансформації авторства, обґрунтовується теза про перехід від символічної «смерті автора» до її технологічно зумовленої реальності. Запропонована модель розподіленого авторства, яка дозволяє збалансувати людську творчість та алгоритмічну генерацію, зберігаючи відповідальність за результати смислового виробництва.

Ключові слова: *смерть автора, штучний інтелект, цифрова епоха, розподілене авторство, гібридне авторство, генеративні алгоритми.*

Постановка проблеми. Цифрова трансформація сучасного суспільства радикально змінює не лише способи виробництва та поширення знань, але й саму онтологію творчого акту. Поширення генеративних алгоритмів штучного інтелекту актуалізує фундаментальну соціально-філософську проблему: чи зберігає індивідуальний суб'єкт статус автономного автора в умовах, коли значна частина креативного процесу делегується алгоритмічним системам?

Модерна концепція автора ґрунтувалася на уявленні про суверенну інтенціональність і персоналізовану відповідальність за створений продукт. Водночас гуманітарна думка ХХ ст. вже здійснила деконструкцію цієї моделі. Зокрема, Ролан Барт у своїй концепції «смерті автора» підважив ідею авторської монополії на смисл. Однак сучасний етап розвитку технологій виходить за межі постструктуралістської критики, оскільки вперше в історії культури у творчий процес інтегрується автономна алгоритмічна агентність, здатна до генерації текстів, зображень і концептуальних рішень.

Поширення систем штучного інтелекту, здатних генерувати тексти, зображення та інші культурні продукти, актуалізує питання про статус автора, межі його творчої суб'єктності, трансформуючи концепцію «смерті автора» від відомої теоретичної метафори до її потенційної онтологічної реальності в умовах цифрової епохи.

У цьому контексті постає необхідність соціально-філософського переосмислення авторства як індивідуалізованої категорії. Сучасний творчий акт дедалі більше набуває рис мережевої взаємодії, у якій людська інтенція, алгоритмічна обробка великих масивів культурних даних та соціальний контекст функціонування артефакту утворюють єдину процесуальну структуру. Авторство перестає бути атрибутом окремого суб'єкта і постає як розподілена форма агентності.

Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що поєднує соціальну філософію, філософію техніки, теорію дискурсу. Така оптика дозволяє розглядати авторство не як стабільну сутність, а як процес координації взаємодії між «людськими» та «нелюдськими» агентами в межах конкретного соціального середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ролан Барт, ключова фігура в літературній теорії та семіотиці ХХ ст., глибоко вплинув на те, як ми розуміємо авторство та його значення.

Есе Ролана Барта «Смерть автора», вперше опублікований 1967 р., має важливе значення в контексті досліджуваної нами проблеми. Суть концепції «смерті автора» полягає в ідеї автономного існування тексту, у його незалежності від особистості автора. У класичній літературній і філософській традиції автор розглядався як гарантія сенсу твору: саме його біографія, наміри та індивідуальний досвід вважалися ключем до розгадки значення тексту. Барт радикально відкидає цю модель. За Бартом, після народження тексту його автор «вмирає», а текст починає жити своїм життям у свідомості кожного окремого читача. Він стверджує, що автор не є джерелом остаточного смислу тексту і що текст слід розглядати не як прояв індивідуальної інтенції, а як автономну структуру, охоплену множинними мовними та культурними кодами.

Тобто в рамках тріади «автор – текст – читач» головна роль відводиться читачеві, оскільки саме завдяки йому текст «оживляється». Причому ця концепція знімає такі питання, як «що хотів сказати автор», «у чому головна ідея твору» тощо, тому що читач має справу з текстом, а не з автором. Відтепер читач вільний інтерпретувати будь-який твір так, як йому заманеться [1].

У контексті проблематизації авторства, розгорнутої Р. Бартом, постає як методологічно суміжна, але теоретично відмінна концепція Мішеля Фуко. У доповіді «Що таке автор?» (1969 р.) Фуко не проголошує «смерть автора» в ра-

дикальному сенсі, як це робить Ролан Барт, а здійснює «археологічний» аналіз самого принципу авторства як елемента дискурсивної організації знання. Його завданням є не усунення автора з інтерпретаційної моделі, а з'ясування історичних умов можливості функціонування авторського імені в культурі.

Фуко вводить поняття «автор-функції», підкреслюючи, що автор – це не емпірична особа і не психологічне джерело смислу, а специфічний механізм класифікації, розподілу та контролю дискурсів. Авторське ім'я виконує регулятивну роль: воно структурує корпус текстів, забезпечує їхню цілісність, визначає межі інтерпретації та встановлює певний режим відповідальності. Таким чином, автор постає не як суверенний творець значення, а як функціональний принцип, що виникає в певному історичному полі знання [2]. Тобто якщо для Барта «смерть автора» означає перенесення центру смислотворення на читача, то для Фуко ключовим стає аналіз історично змінної функції автора як елемента дискурсивної практики.

Проблема авторства у зв'язку з розвитком штучного інтелекту стала предметом аналізу у працях Н. Ірмака [10], М. Фенвіка [12], Ф. Дракслера [11], Ю. Чен [13], Г. Зорана [9], О. Мусієнко [16], К. Кириченко [14], В. Чорноконь [3], Ю. Цар [7] та інших дослідників. Їхні праці засвідчують зростання уваги наукової спільноти до цієї проблематики, що зумовлює необхідність подальшого ґрунтовного дослідження.

Формулювання цілей. Дослідити, яким чином штучний інтелект трансформує поняття авторства і на цій основі науково обґрунтувати концепцію *розподіленого авторства*, у якій творчий акт постає як результат узаємодії людини, алгоритмічних систем і соціального контексту. Таке авторство характеризується розподіленістю суб'єктності, відсутністю єдиного центру смислу, забезпечує баланс між захистом людської творчості та враховує специфіку алгоритмічної генерації, із збереженням людської відповідальності за наслідки смислового виробництва.

Виклад основного матеріалу. У традиційному праві, філософії, літературі, мистецтві авторство завжди слугувало універсальним маркером. Воно встановлювало зв'язок між результатом творчості й особою та надавало цьому результаті статусу культурної і правової цінності. Наявність автора робила можливим застосування категорій оригінальності, новизни, індивідуальності та неповторності. У часи становлення авторського права, картина чи книга як матеріальний носій (річ) мали власника, але лише авторство робило її твором і правовим об'єктом охорони. У ХХ ст., коли з'явилася можливість множити копії, авторство гарантувало, що за кожною копією стоїть оригінал, його конкретний творець, якому належить як економічна вигода, так і право на ім'я та суспільне визнання як автора [14].

Чи не вперше концепція «смерті автора» була запропонована французьким літературним критиком і теоретиком Роланом Бартом у його есеї «Lamortdel'auteur» (1967), яке пізніше увійшло до англomовної антології «Image – Music – Text» (1977), найпоширенішого академічного видання, у якому це есе опубліковане [1].

Проголошуючи смерть автора, Ролан Барт спирається на аксіологічну для нього думку про те, що у ХХ ст. письменник перестав бути мірилом моральності, втратив функції пророка та судді. На попередніх етапах розвитку мистецтва відносини між автором і твором вибудовувалися в парадигмі «батько – дитя». Автор повністю володів текстом та всіма засобами зміцнював свою присутність у ньому. Бартова концепція авторства позбавляла автора такого безроздільного панування, закликала до повалення «письменника-батька», який нав'язує читачеві-дитині свою волю [3].

Барт замінює Автора на Скриптора, тобто на того, хто «записує», хто «несе в собі не пристрасті, настрої, почуття чи враження, а тільки неосяжний словник, з якого він черпає своє письмо, не знаючи спину...» [1, р. 147]. Скриптор не має минулого, він народжується з текстом. Можна сказати, що в цьому випадку мова говорить через письменника, а не письменник висловлює свої думки за допомогою мови. А тому ідея «автора-Бога» більше не працює, його просто не існує, є лише читач, який сприймає випадково згенерований текст. Стверджуючи відносно неважливості біографії письменника порівняно з цими текстовими та родовими угодами, Барт каже, що відсутність інстанції, що «контролює» зміст твору, значно розширює горизонти тлумачення літературних текстів.

Отож концепція Барта базується на доведеній до межі активності читача, який, по суті, сам стає автором. У цьому сенсі Барт повторює вже висловлені зауваження про роль читача українського філолога Олександра Потебні, який писав, що зміст словесно-художнього твору «розвивається не в митцеві, а в тих, хто розуміє <...>» [4].

Ідеї О. Потебні випереджували свій час. Український учений висунув і обґрунтував низку ідей, які згодом самостійно, незалежно від нього розробляли представники новітніх літературознавчих шкіл, зокрема феноменології та структуралізму [7]. У працях О. Потебні одна з улюблених ідей Ролана Барта – ідея «безкінечної відкритості» поетичного твору «для нових розшифровок»; «нескінченної рухливості тієї метафори, якою є твір»; читача як того «простору», у якому текст дістає свій історично змінний смисл – сприймається як перифраз великих ідей Потебні (що про нього Ролан Барт хтозна чи й чув) про поетичний образ як постійний присудок при мінливих підметах, про перипетії нескінченного життя поетичного твору в поколіннях читачів...» [6, с. 524]. Отже, заслуга О. Потебні полягає в тому, що він першим порушив

важливі проблеми, які згодом постали перед європейською літературознавчою наукою, і намагався дати їм своє вирішення. До таких проблем належать: проблема сприймання (чи рецепції) художнього твору, роль свідомості та самосвідомості у процесі творення, проблема читача (чи реципієнта) у тріаді «автор – твір – читач» [7].

Заслуга митця не в тому мінімумі змісту, який думався йому при створенні, а в певній гнучкості образу, у силі внутрішньої форми збуджувати найрізноманітніший зміст [4].

Але Барт пішов далі і зіштовхнув автора та читача, унаслідок чого читач «поглинув» автора, звів його роль до функції записувального пристрою.

Для Барта смерть автора є необхідною передумовою народження читача: «Щоб забезпечити письму майбутнє, треба перевернути міф про нього – народження читача доводиться оплачувати смертю Автора» [1, р. 148], – такою оптимістичною фразою закінчує Барт свій есей.

Що дає йому право говорити про це нове народження? Найперше – усе та сама знеособленість мови, бо письмо в усіх його різновидах стає єдиним текстом тільки перед очима читача: «Текст складений з безлічі різних видів письма, що походять з різних культур і вступають один з одним у відносини діалогу, пародії, суперечки, проте вся ця множинність фокусується в певній точці, якою є не автор, як стверджували досі, а читач. Читач – це простір, де зберігаються всі до єдиної цитати, з яких складається письмо; текст набуває єдності не у своєму походженні, а в призначенні. Тільки призначення – це не особиста адреса; читач – це людина без історії, без біографії, без психології, він лише хтось, хто зводить до купи всі ті штрихи, що утворюють письмовий текст» [Там само]. Згідно з Бартом, з читачем веде розмову «не автор, а мова як така; письмо є від самого початку знеособленою діяльністю». Тут за підтримкою Барт знову апелює до сучасної лінгвістики, яка показала, що «висловлювання... чудово відбувається саме собою, отже немає потреби наповнювати його особистісним змістом тих, хто говорить» [3].

В аспекті генерації смислу як читання, так і письмо – це «не правда людини», а «правда мови»: вже не «я», а сама мова діє, «перформує», як каже Барт. Особистість автора тексту стає несуттєвою, і поняття «тексту» має замінитися поняттям «письма». Власне, авторські думки і почуття витісняються в інтимну сферу особистих щоденників і листів, не призначених для читання сторонніми людьми [Там само].

Основоположні тези Бартової концепції смерті автора та ідеї О. Потєбні, яка є не лише ключовим текстом для постструктуралістської теорії, випереджають свій час та відкривають широкі можливості для збагачення методології аналізу «смерті автора» в цифровому вимірі сьогодення.

«Смерть автора» пропонує фундаментальну концепцію, яка перетинається з сучасними проблемами текстової автентичності та цифрової маніпуляції текстами. Згідно з Бартом, значення тексту не залежить від намірів його оригінального автора, а натомість конструюється читачами, які з ним взаємодіють. Ця концепція розвіює містику навколо авторської «аури» і віддає інтерпретаційну владу в руки аудиторії, припускаючи, що текст приховує в собі безліч значень, жодне з яких не може вважатися остаточним або авторитетним. Теорія Барта виступає за відхід від зосередження уваги на оригінальному авторі до акцентування на тому, як тексти сприймаються і розуміються читачами, незалежно від їхнього джерела. Така децентралізація авторського задуму особливо актуальна в дискусіях навколо маніпуляцій із цифровими текстами. Концепція Барта дає читачам можливість брати активну участь у створенні сенсів, а не пасивно сприймати фіксоване повідомлення. У цифровій сфері це розширення можливостей сприяє критичному та допитливому підходу до текстів, необхідному для розпізнавання автентичності та дезінформації. Контент, створений штучним інтелектом, анонімні публікації та спільні проекти з написання текстів розмивають межі між автором та аудиторією, посилюючи актуальність ідей Барта. Підхід Барта створює етичні та інтерпретаційні дискусії, особливо в контекстах, де автентичність і походження тексту мають першорядне значення, як, наприклад, у правовому, академічному та журналістському середовищі. Роботи Барта пропонують цінну основу для ретельного вивчення складнощів текстів, авторства та автентичності в сучасну епоху. Його ідеї змушують нас переосмислити роль автора в умовах, коли технології здатні маніпулювати текстами і кидають виклик упередженням щодо оригінальності та значущості.

Щоб глибше усвідомити проблему «смерті автора» в цифрову епоху, слід коротко окреслити, як саме працюють алгоритми ШІ. Агент ШІ використовує методи машинного навчання для перетворення введених даних в осмислені результати. Існують два основні типи таких методів: підконтрольне навчання, де алгоритм тренується на попередньо маркованих даних, та безконтрольне навчання, під час якого алгоритм самостійно виявляє закономірності у великих масивах інформації.

В обох випадках маємо серйозні виклики і ризики щодо авторства результату. Один із них – це відтворення й підсилення упереджень, наявних у вихідних даних, або тих, що зумовлені відбором даних дослідником. Навіть у підконтрольному навчанні упередженість не зникає, позаяк маркування відображає світогляд куратора даних. До цього додається проблема мовних викривлень. Наприклад, у проведених дослідженнях [8] російськомовний сегмент інтернету системно наповнюється пропагандистськими наративами

про війну в Україні. Вони потрапляють у тренувальні вибірки та відтворюються ШІ як нейтральна інформація. Як результат – необізнаний користувач, який виконує запит російською, може отримати подібну відповідь. Так московська інтерпретація війни в подальшому закріплюється завдяки алгоритмічній упередженості та стає «достовірністю».

Дослідження Габрієля Зорана про вплив технологій на маніпуляції з текстом та фальсифікацію є важливим напрямком цифрової гуманітарної науки. Він досліджує, як технології впливають на створення текстів, зокрема у зв'язку з розвитком штучного інтелекту. Наприклад, обробка природної мови та машинне навчання дозволяють створювати тексти, які імітують різні стилі письма та зміст. Тексти, створені ШІ, можуть порушувати поняття авторства та оригінальності, що створює проблеми з автентичністю контенту, створеного людиною. Крім того, Зоран досліджує, як поширення та доступність текстів змінюються в цифрову епоху. Наприклад, на платформах соціальних мереж можуть поширюватися фейкові тексти без належної перевірки. Ці дослідження стикаються з проблемами, з якими зіштовхуються як науковці, так і читачі. Для науковців поширення фейкових текстів ускладнює пошук та перевірку матеріалів для досліджень, а для читачів може бути складно розпізнати автентичність текстів, з якими вони зіштовхуються, що призводить до дезінформації та зменшення довіри до цифрового контенту. У роботах Зорана також розглядаються етичні та правові аспекти. Маніпуляції з текстом ставлять під загрозу авторські права, інтелектуальну власність та цілісність наукової та журналістської роботи. Правові рамки часто не встигають за технологічним прогресом, що створює прогалини в захисті від цифрового підроблення. Загалом дослідження Зорана підкреслюють важливість бути пильними, критично мислити та розробляти надійні інструменти для перевірки та підтвердження автентичності текстів у цифровому світі. Вони також показують постійну боротьбу між технологічними інноваціями та збереженням довіри та автентичності в цифрових комунікаціях [9].

Індикативною також є позиція Нурбая Імрака, який розвиває ідею про можливість існування «творів без автора» як наслідок діяльності ШІ. Маються на увазі такі результати діяльності генеративних систем, які формально відповідають ознакам творів, але не можуть бути пов'язані з жодним суб'єктом, що задовольняв би мінімальні умови авторства. Програмісти, зокрема, не визначають змістовних характеристик кінцевого продукту, автори тренувальних даних позбавлені контролю над відтворенням, а роль користувача іноді обмежується простим запитом без подальшої апропріації. Якщо визнається можливість існування творів без автора, втрачає чинність аксіома, яка протягом століть забезпечувала внутрішню логіку системи. У такій ситуації

опиняємося перед необхідністю або штучно приписувати авторство користувачеві з мінімальним внеском, або погодитися з існуванням особливої категорії результатів, що з моменту створення перебувають у статусі публічного надбання. Обидва варіанти мають суттєві недоліки і ризики. Перший підтримує фікцію, яка не відповідає фактичним обставинам та ідеї творення, другий загрожує девальвацією цінності значної частини результатів роботи, до яких дотичний ШІ [10].

Ф. Дракслер описує нам ефект «письменника привида», коли користувачі відчують що створений текст належить радше алгоритму, ніж їм самим. Але при цьому підписують його власним ім'ям та не визнають участі ШІ. Часто так трапляється в освітньому середовищі, коли здобувачі прекрасно знають, що текст їхньої роботи згенерований ШІ, але наполягають на авторстві, часто починають в нього вірити і вимагають спростувань із боку викладача [11].

У такий спосіб ШІ фактично виконує роль прихованого співторця, співавтора, чия участь лишається непоміченою, що свідчить про формування нової форми латентного співавторства, яка виходить за межі класичних уявлень про авторство та ставить під сумнів традиційну дихотомію «автор-інструмент».

Останнім часом далі все частіше в етичній і правовій доктрині висувається ідея «спільного авторства» людини й алгоритму і пошук шляхів «узаконення» цього співавторства.

Так, зокрема, М. Фенвік та П. Юрціс детально описують феномен гібридної творчості, де результат виникає внаслідок постійної взаємодії людини й алгоритму. Насамперед дослідники підкреслюють, що у випадку використання генеративних моделей завжди існує «human-in-the-loop», тобто людина, яка формує запити, уточнює параметри, обирає згенерований результат та інтегрує його у власний творчий задум. Тож навіть якщо алгоритм виконує більшу частину технічної роботи, остаточна форма завжди є наслідком відбору та доопрацювання з боку людини. Автори зазначають, що технологічні компанії самі конструюють дискурс навколо штучного інтелекту, використовуючи поняття спітворчості та співкерування [12].

Такі терміни відображають ідею «спільного авторства», коли творець постійно перебуває в діалозі з системою. Спочатку він формує запит, отримує результат, знову робить уточнення і так доти, доки не народиться прийнятний продукт. Така динаміка нагадує роботу в парі, співавторство, а не одноосібну творчість.

Такі теоретики цієї проблеми, як Ю. Чен і Д. Сейбт та співавтори, теж розглядають ШІ не як загрозу авторству, а як інструмент розширення меж творчого мислення. Митець постає радше куратором алгоритму, ніж його користувачем, а мистецтво, створене за участі ШІ, відкриває нові когнітивні

структури сприйняття та забезпечує гібридне авторство, коли творчість більше не є виключно актом автономного суб'єкта, а є мережевою подією, що виникає в системі [13].

Гібридна модель є найбільш перспективною, на думку К. О. Кириченко, дослідниці авторства у правовій площині [14].

У соціально-філософському дискурсі нам видається слушною концепція *розподіленого авторства*. Під розподіленим авторством будемо розуміти форму творчої агентності, у якій результат є наслідком взаємодії людської інтенції (людина), алгоритмічної обробки культурних даних (алгоритмічна система) та соціального контексту (легітимація, норми відповідальності) їхнього функціонування.

Критична рефлексія щодо соціально-філософської концепції *розподіленого авторства* ґрунтується на трьох взаємопов'язаних аспектах: етичному, алгоритмічному і соціокультурному. Етичний аспект полягає у виклику традиційним уявленням про авторство, охоплює питання авторства, оригінальності й відповідальності. Складність полягає в тому, що генеративні моделі навчаються на величезних масивах даних, включаючи твори інших митців, часто без їхньої згоди, а це породжує ризики культурного присвоєння та модифікації творчості [15].

У випадку з ШІ творення відбувається в обчислювальній реальності. Алгоритмічна система генерує варіативність, агрегує колективний досвід, здійснює комбінаторну інтерпретацію. При цьому автор залишається куратором системи та «замовником образу». Людський суб'єкт ініціює запит, формує рамку, здійснює селекцію та оцінку.

Соціокультурний аспект проявляється у використанні ШІ для цифрової архівації культурної спадщини, реставрації зображень, реконструкції втрачених артефактів та візуалізації історичної пам'яті. Наприклад, у цьому контексті слід згадати проєкти Національного центру «Довженко-Центр», де митці за допомогою нейронних мереж відновлюють кадри українського кіно. Тобто в роботах вони поєднують технологічне втручання з етичним збереженням автентичності [16].

Український соціокультурний простір створює особливі умови для актуалізації концепції *розподіленого авторства*. Цифровізація державних сервісів, освітніх платформ і публічної комунікації, прискорена кризовими обставинами останніх років, сприяє інтенсивному включенню алгоритмічних систем у повсякденні практики виробництва знання та смислу.

В умовах воєнного інформаційного середовища творчість дедалі частіше набуває мережевого характеру. Виробництво текстів, візуального контенту, аналітичних матеріалів та освітніх продуктів здійснюється у взаємодії між

людьми, цифровими інструментами та спільнотами. Алгоритмічні системи виконують функції посередництва, узагальнення, перекодування та масштабування досвіду. У цьому процесі авторство не зникає, а трансформується – воно стає координаційною роллю, що поєднує людську інтенцію з можливостями технологічної обробки даних. Таким чином, цифрова епоха не ліквідує авторство, а трансформує його, переводячи суб'єктність у режим взаємодії людини, алгоритму та соціального контексту.

Особливістю українського контексту є також висока інтенсивність колективних практик: волонтерські ініціативи, цифрові спільноти, краудсорсингові проекти з фіксації культурної спадщини та документування подій. У таких практиках межа між індивідуальним і колективним внеском уже є розмитою. Інтеграція ШІ в ці процеси лише робить явною ту розподілену природу творчості, яка раніше залишалася прихованою.

Крім того, для України питання *розподіленого авторства* має не лише теоретичний, а й нормативний вимір. Воно пов'язане з формуванням нової культури академічної доброчесності, правового регулювання інтелектуальної власності та етичних стандартів використання алгоритмічних систем. Переосмислення авторства як процесуальної та розподіленої категорії може сприяти виробленню більш адекватних механізмів відповідальності, що враховують складність сучасного технологічного середовища.

Висновки. Таким чином, у дослідженні здійснено соціально-філософське переосмислення концепції автора та авторства в умовах поширення штучного інтелекту, що виходить за межі класичної постструктуралістської тези про «смерть автора» концепції Р. Барта, що інтерпретується не як констатація остаточного зникнення авторського суб'єкта, а як методологічний ресурс для аналізу трансформації авторства в цифровому суспільстві ХХІ ст. Доведено, що в умовах алгоритмічного продукування текстів і смислів відбувається не «смерть», а переформатування соціальної ролі автора як куратора смислів, який здійснює відбір, спрямування та контекстуалізацію текстів, згенерованих ШІ. Автор у цифровій царині, виконує функції редактора, що відповідає за корекцію, інтерпретацію та етичні межі змісту, ініціатора смислотворення, який задає запит, інтенцію та соціальну значущість тексту, не будучи його єдиним творцем.

Сформульовано соціально-філософську концепцію авторства в цифрову епоху. Запропонований підхід дозволяє подолати дихотомію «людина – автор» та «безособовий текст», розширює інструментарій соціальної філософії для аналізу культури, знання та комунікації в епоху штучного інтелекту. Окреслено український соціокультурний контекст проблеми як простір специфічної актуалізації цієї моделі. Український контекст демонструє, що *розподілене*

авторство є не абстрактною теоретичною конструкцією, а реальною соціальною практикою, яка формується в умовах цифрової трансформації та кризової мобілізації суспільства в умовах викликів повномасштабної війни. Саме тому соціально-філософське осмислення цієї моделі є важливим кроком до формування відповідальної та критично рефлексивної цифрової культури.

Перспективним напрямом подальших розвідок є: аналіз трансформації освітніх практик у закладах вищої освіти; розроблення моделей прозорого декларування алгоритмічної співучасті, вивчення впливу гібридної творчості на формування культурної пам'яті та національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Barthes R. *The Death of the Author. Image – Music – Text*. New York : Hill and Wang, 1977. P. 142–148.
2. Foucault M. *What Is an Author? Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*. Ithaca; New York : Cornell University Press, 1977. P. 113–138.
3. Чорноконь В. Концепція «смерті автора» Р. Барта та її вплив на стратегії художньої невизначеності. Текст і дискурс. 2024. URL: <https://surl.li/ekviho> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Потебня О. О. *Естетика і поетика слова*. Київ : Мистецтво, 1985. 302 с.
5. Ільницький М. Ідеї Олександра Потебні в літературних працях Івана Дзюби. Феномен Івана Дзюби : матеріали круглого столу (Київ, 17 лист. 2006 р.). Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. С. 116–120.
6. Дзюба І. Олександр Білецький і проблема літературознавчого синтезу. З криниці літ : у 3 т. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. Т. 2. С. 516–524.
7. Цар Ю. Проблема читача та рецепції художнього твору у працях Олександра Потебні, Івана Франка та Олександра Білецького. *Українське літературознавство*. 2011. Вип. 74. С. 93–101. URL: <https://surl.lt/thgjqd> (дата звернення: 04.03.2026).
8. LLMs as information warriors? Auditing how LLM-powered chatbots tackle disinformation about Russia's war in Ukraine / Makhortykh M., Baghumyan A., Vziatysheva V. et al. 2024. URL: <https://arxiv.org/pdf/2409.10697> (дата звернення: 04.03.2026).
9. Gislam C. A. *The Effect of the Non-Human on the Generation of Narrative and Space in Digital Games. Doctor's thesis*. Manchester, 2023. 223 p. URL: https://space.mmu.ac.uk/634136/1/Charlotte_Gislam_PhD.pdf (дата звернення: 04.03.2026).
10. Irmak N. *Artifacts Without Authors: Generative Artificial Intelligence and the Question of Authorship*. *Metaphysics*. 2024. Vol. 7, No 1. P. 1–15. doi: <http://doi.org/10.5334/met.160>.
11. Draxler F., Werner A., Lehmann F. *The AI Ghostwriter Effect: When Users Do Not Perceive Ownership of AI-Generated Text but Self-Declare as Authors*. *ACM Transactions on Computer-Human Interaction*. 2024. №2. Article 25. P. 1–40 p. doi: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.03283>.

12. Fenwick M., Jurcys P. Originality and the Future of Copyright in an Age of Generative AI. *Computer Law & Security Review*. 2023. Vol. 51, 105892. doi: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105892>.
13. Chen Y. AI art and human creativity: An interactive gallery for a DAO. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research*. 2024. Vol. 9 (1). P. 152–165. URL: <https://madison-proceedings.com/index.php/aehtsr/article/view/2151/2138> (дата звернення: 18.01.2026).
14. Кириченко К. О. Криза авторства в епоху генеративного штучного інтелекту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-8/8>.
15. Elgammal A., Liu B., Elhoseiny M., Mazzone M. CAN: Creative Adversarial Networks, generating «art» by learning about styles and deviating from style norms. arXiv preprint. 2017. arXiv:1706.07068. URL: <https://arxiv.org/pdf/1706.07068> (дата звернення: 04.03.2026).
16. Мусієнко О. В. Етичні виклики штучного інтелекту в сучасному українському аудіовізуальному мистецтві. *Культура України*. 2025. №91. С. 111–119. doi: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.091.12>.

REFERENCES

1. Barthes, R. (1977). *The Death of the Author. Image – Music – Text*. New York: Hill and Wang, 142–148.
2. Foucault, M. (1977). *What Is an Author? Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*. Ithaca; New York: Cornell University Press, 113–138.
3. Chornokon, V. (2024). Kontsepsiia – “smerti avtora” R. Barta ta yii vplyv na stratehii khudozhnoi nevyznachenosti. *Tekst i dyskurs – Text and Discourse*. URL: <https://surl.li/ekviho> [in Ukrainian].
4. Potebnia, O. O. (1985). *Estetyka i poetyka slova*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
5. Ilnytskyi, M. (2007). Idei Oleksandra Potebni v literaturnykh pratsiakh Ivana Dziuby. Fenomen Ivana Dziuby: proceedings of the round table. Kyiv: Vyd. dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”, 116–120 [in Ukrainian].
6. Dziuba, I. (2006). Oleksandr Biletskyi i problema literaturoznavchoho syntezu. *Z krynytsi lit.* Kyiv : Vyd. dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”, Vol. 2, 516–524 [in Ukrainian].
7. Tsar, Yu. (2011). Problema chytacha ta retseptsii khudozhnogo tvoruu pratsiakh Oleksandra Potebni, Ivana Franka ta Oleksandra Biletskoho. *Ukrainske literaturoznavstvo – Ukrainian literary studies*, 74, 93–101. URL: <https://surl.lt/thgjqd> [in Ukrainian].
8. Makhortykh, M. Baghumyan, A., Vziatyshcheva, V., Sydorova, M., Kuznetsova, E. (2024). LLMs as information warriors? Auditing how LLM-powered chatbots tackle disinformation about Russia’s war in Ukraine. URL: <https://arxiv.org/pdf/2409.10697>

9. Gislam, C. A. (2023). The Effect of the Non-Human on the Generation of Narrative and Space in Digital Games. *Doctor's thesis*. Manchester. URL: https://space.mmu.ac.uk/634136/1/Charlotte_Gislam_PhD.pdf
10. Irmak, N. (2024). Artifacts Without Authors: Generative Artificial Intelligence and the Question of Authorship. *Metaphysics, Vol. 7, 1, 1–15*. doi: <http://doi.org/10.5334/met.160>
11. Draxler, F., Werner, A., Lehmann, F. (2024). The AI Ghostwriter Effect: When Users Do Not Perceive Ownership of AI-Generated Text but Self-Declare as Authors. *ACM Transactions on Computer-Human Interaction, Vol. 31, 2, art. 2, 1–40*. doi: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2303.03283>
12. Fenwick, M., Jurcys, P. (2023). Originality and the Future of Copyright in an Age of Generative AI. *Computer Law & Security Review, Vol. 51, 105892*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105892>
13. Chen, Y. (2024). AI art and human creativity: An interactive gallery for a DAO. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research, 9(1), 152–165*. URL: <https://madison-proceedings.com/index.php/aehtsr/article/view/2151/2138>
14. Kyrychenko, K. O. (2025). Kryza avtorstva v epokhu heneratyvnoho shtuchnoho intelektu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal, 8, 5–54* doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-8/8> [in Ukrainian].
15. Elgammal, A., Liu, B., Elhoseiny, M., Mazzone, M. (2017). CAN: Creative Adversarial Networks. *arXiv preprint. arXiv:1706.07068*. URL: <https://arxiv.org/pdf/1706.07068>
16. Musiienko, O. V. (2025). Etychni vyklyky shtuchnoho intelektu v suchasnomu ukrainskomu audiovizualnomu mystetstvi. *Kultura Ukrainy – Culture of Ukraine, 91, 11–119*. doi: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.091.12> [in Ukrainian].

Chkheailo Iryna, PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy and Pedagogy
of Professional Training,
Kharkiv National Automobile and Highway University,
Kharkiv, Ukraine

DEATH OF THE AUTHOR IN THE DIGITAL AGE: FROM METAPHOR TO REALITY

The article is devoted to the reinterpretation of the concept of the “death of the author” in the context of the digital age and the rapid development of artificial intelligence, which has challenged established cultural conceptions of authorship. The study analyzes the socio-philosophical and cultural dimensions of the transformation of authorship and substantiates the thesis of a transition from the symbolic “death of the author” to its technologically conditioned reality. The paper proposes a model of distributed authorship, within which the creative act is understood as the result of interaction between human

agency, algorithmic systems, and the broader social context. This model makes it possible to balance human creativity and algorithmic generation while preserving human responsibility for the outcomes of meaning production.

Keywords: *death of the author, artificial intelligence, digital age, distributed authorship, hybrid authorship, generative algorithms.*

Статтю подано / Submitted: 10.02.2026

Доопрацьовано / Revised: 20.02.2026

Схвалено до друку / Accepted: 06.03.2026

Опубліковано / Published: 06.05.2026

